

Анастасія Самбор
студентка гр. ФФАзм-21,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль
Науковий керівник: к.е.н., доцент Володимир Дмитрів

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ФІСКАЛЬНО-РЕГУЛЮЮЧА РОЛЬ ПОДАТКІВ НА СПОЖИВАННЯ

Виникнення податків має давню історію, оскільки перші форми справляння останніх припадають на період утворення раннях державних формувань. На той час податки справлялися переважно у вигляді данини з підкорених народів і були своєрідною ознакою рабства. Становлення класичних податкових систем відбувалося разом із формуванням держав. Зважаючи на це, сформовані податкові системи мають характерні риси фіскальних традицій тих країн, де відбувалося їх формування. Однак всім без виключення податковим системам властива наявність як прямих, так і непрямих податків.

Початком розвитку непрямого оподаткування можна вважати появу податків з обороту, які з часом трансформувалися у податок із продаж або податок на додану вартість. У світовій науці і практиці непрямі податки також називають акцизами або податками на споживання. Традиційно до їх складу включають податок на додану вартість (або податки з продажу), які називають універсальними акцизами, акцизні податки (специфічні акцизи) та мито. Необхідність використання податків на споживання представлена в теорії економіки добробуту з позицій порівняння економічної ефективності двох груп податків або з позицій їх відповідності критерію нейтральності [1].

Водночас, деякі економісти відзначають, що ПДВ може виконувати й значну регулюючу роль. Зокрема, особливістю ПДВ в деяких країнах є так звана нульова ставка – це ставка податку, який стягується за ставкою 0%. У цьому розумінні нульова ставка має такі ж наслідки, як і звільнення від податку. Однак суб'єкт економічної діяльності, котрий сплачує податок за нульовою ставкою, одержує право на повернення всієї суми ПДВ, що входить у вартість товарів і послуг, які купуються ним у процесі виробництва товарів. Оподаткування за нульовою ставкою ставить його у вигідніші умови порівняно з іншими підприємствами, котрих просто звільнено від сплати податку.

Акцизний податок в цьому випадку припадає частково на споживача, який змушений заплатити більш високу ціну за оподатковуваний товар, а частково – на виробника, який із вирахуванням податку отримує менше. Таким чином, бюджет отримує надбавку, що сплачує покупець, та частину прибутку, якою змушений поступитися виробник. В цьому, на наш погляд, і полягає сутність акцизного податку. Саме тому, з метою підвищення ефективності функціонування акцизного податку, при розробці акцизних ставок, потрібно також враховувати еластичність попиту і пропозиції товару на ринку [2].

Таким чином уряд, враховуючи еластичність попиту та пропозиції товарів і використовуючи регулятивний потенціал акцизних товарів за певної економічної

ситуації, має можливість ефективно впливати на перерозподіл податкового навантаження між споживачем та виробниками, відповідно стримуючи або стимулюючи їх діяльність. За допомогою зміни розміру акцизних ставок, з'являється можливість впливати на обсяги виробництва та регулювати процеси споживання, в певній мірі нівелюючи вплив економічних циклів.

Список використаних джерел:

1. Баличев Є. Ю. Ретроспективний аналіз розвитку податків на споживання. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2011. № 1. С. 126–132.
2. Савчук Н. В. Світовий досвід формування доходів бюджету та перспективи його адаптації в Україні. *Фінанси України*. 2014. № 3. С. 23–36.